

Byla C-113/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. vasario 17 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Galisijos aukštesnysis teisingumo teismas, Ispanija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. vasario 2 d.

Ieškovai:

DX

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Nacionalinis socialinės apsaugos institutas (INSS))

Atsakovas:

Tesorería General de la Seguridad Social (Bendrasis socialinio draudimo izdas)

Pagrindinės bylos dalykas

Nuolatinio nedarbingumo pensija – Su motinyste siejamas priedas – Suteikimas vyrams

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo – SESV 267 straipsnis – Diskriminacija dėl lyties – Direktyvos 79/7/EEB (OL L 6, 1979, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 215) 4–6 straipsniai – Teisingumo Teismo sprendimas, kuriame patvirtinama, kad yra diskriminacija – Nacionalinė administracinė praktika, kurioje išlieka diskriminacija – Teismo konstatavimo įsigaliojimo data – Žalos atlyginimas

Prejudiciniai klausimai

1. Ar valdymo institucijos praktika, įtvirtinta 2020 m. sausio 31 d. *Criterio de Gestión 1/2020 de la Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica del INSS* (INSS Planavimo ir teisinės pagalbos generalinio subdirektorato tarnybos vidaus nuostatai 1/2020), kai vyrams visada atsisakoma mokėti ginčijamą priedą ir jie yra priversti kreiptis į teismą, kaip nutiko ieškovui nagrinėjamoje byloje, pagal 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvą dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje turėtų būti laikoma direktyvos administraciniu pažeidimu, kuris skiriasi nuo norminio pažeidimo, kurį Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendime WA (C-450/18), todėl toks administracinis pažeidimas pats savaime yra diskriminacija dėl lyties, atsižvelgiant į tai, jog pagal direktyvos 4 straipsnį vienodo požiūrio principas reiškia, kad negali būti jokios lyčių diskriminacijos, tiesioginės arba netiesioginės, o pagal jos 5 straipsnį valstybės narės turi imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad būtų panaikinti bet kokie įstatymai ir kiti teisės aktai, prieštaraujantys vienodo požiūrio principui?

2. Ar, remiantis atsakymu į ankstesnį klausimą ir atsižvelgiant į Direktyvą 79/7 (visų pirma, į jos 6 straipsnį bei lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus, susijusius su Sąjungos teisės pažeidimo teisinėmis pasekmėmis), teisės gauti priedą pripažinimo teisme įsigaliojimo data turi būti prašymo data (skaičiuojant 3 mėnesius atgaline tvarka), ar tokia įsigaliojimo data, taikant atgaline tvarka, turi būti ta diena, kai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė ar paskelbė Sprendimą WA, arba draudiminio įvykio, dėl kurio turi būti mokama nuolatinio nedarbingumo pensija, su kuria susijęs ginčijamas priedas, diena?

3. Ar, remiantis atsakymu į ankstesnius klausimus ir atsižvelgiant į taikytiną direktyvą (visų pirma, į jos 6 straipsnį bei lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus, susijusius su Sąjungos teisės pažeidimo teisinėmis pasekmėmis), mokėtina tokia kompensacija, kuri atlygintų žalą ir turėtų atgrasomąjį poveikį, atsižvelgiant į tai, kad ši žala nepadengiama nustatant teisės gauti priedą pripažinimo teisme įsigaliojimo datą, ir bet kuriuo atveju, ar bylinėjimosi išlaidų suma ir užmokestis už advokato suteiktas paslaugas *Juzgado de lo Social* (darbo bylų teismas) ir šioje darbo bylų kolegijoje turi būti įtraukti į žalos atlyginimo sąvoką?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

- 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje, 4–6 straipsniai.
- 2019 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimas WA (C-450/18, EU:C:2019:1075).

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

- *Constitución* (Konstitucija), 14 straipsnis (lygybės principas).
- 2007 m. kovo 22 d. *Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres* (Organinis įstatymas Nr. 3/2007 dėl veiksmingo vienodo požiūrio į vyrus ir moteris taikymo).

10 straipsnis: „<...> aktai, pagal kuriuos diskriminuojama dėl lyties ar dėl kurių atsiranda tokia diskriminacija, yra niekiniai ir nesukelia pasekmių. Dėl jų pagal kompensacijų ir žalos atlyginimo, kuris turi būti realus, veiksmingas ir proporcingas padarytai žalai, sistemą kyla atsakomybė ir prireikus taikomos veiksmingos atgrasomąjį poveikį turinčios sankcijos, galinčios užkirsti kelią diskriminaciniam elgesiui“.

- 2015 m. spalio 30 d. *Real Decreto Legislativo 8/2015* (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 8/2015), kuriuo patvirtinama *Ley General de la Seguridad Social* (Bendrasis socialinės apsaugos įstatymas, toliau – LGSS) nauja redakcija (*ratione temporis* versija, taikoma ginčui pagrindinėje byloje):

53 straipsnis: „1. Teisei gauti išmokas taikomas penkerių metų senaties terminas, skaičiuojant nuo kitos dienos po to, kai įvyko draudiminis įvykis, dėl kurio turi būti mokama atitinkama išmoka, atsižvelgiant į šiame įstatyme numatytas išimtis ir į tai, kad tokios teisės pasekmės atsiranda prieš tris mėnesius iki atitinkamo prašymo pateikimo dienos. <...>“

60 straipsnis: „1. Dėl demografinio įnašo į socialinę apsaugą moterims, turinčioms biologinių ar įvaikintų vaikų ir pagal bet kurią socialinės apsaugos sistemą gaunančioms įmokomis grindžiamą senatvės, našlystės arba nuolatinio nedarbingumo pensiją, skiriamas pensijos priedas <...>“.

- 2011 m. spalio 10 d. *Ley 36/2011 reguladora de la jurisdicción social* (Įstatymas Nr. 36/2011 dėl jurisdikcijos darbo bylose, toliau – LRJS).

Pagrindinės bylos faktinių aplinkybių ir motyvų santrauka

- 1 DX, turinčiam du vaikus, nuolatinio nedarbingumo pensija skirta 2018 m. lapkričio 10 d.
- 2 2019 m. gruodžio 12 d. Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje WA (C-450/18, EU:C:2019:1075; toliau – Sprendimas WA), kuriame konstatavo, kad „1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje turi būti aiškinama taip, kad ji draudžia nacionalinės teisės aktus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėje byloje, kurie numato teisę į pensijos priedą moterims, turinčioms bent du biologinius ar įvaikintus vaikus ir gaunančioms įmokomis grįstas

nuolatinio nedarbingumo pensijas pagal nacionalinės socialinės apsaugos sistemos režimą, kai vyrai, kurių padėtis yra tokia pati, neturi teisės į tokį pensijos priedą“.

- 3 Priėmus šį sprendimą, Nacionalinio socialinės apsaugos instituto (INSS) Planavimo ir teisinės pagalbos generalinio subdirektorato tarnyba paskelbė 2020 m. sausio 31 d. Vidaus nuostatus Nr. 1/2020, kuriuose nurodyta: „iki kol bus atlikti būtini teisės akto pakeitimai, siekiant LGSS 60 straipsnį pritaikyti pagal Teisingumo Teismo sprendimą, šiai valdymo institucijai nustatomos tokios veiksmų gairės <...>: 1. LGSS 60 straipsnyje nustatytas senatvės, našlystės ir nuolatinio nedarbingumo pensijos priedas iki tol, kol bus atlikti minėto straipsnio teisiniai pakeitimai, ir toliau bus skiriamas tik toms moterims, kurios atitinka šiame straipsnyje nustatytus reikalavimus, kaip tai buvo daroma iki šiol. 2. Logiška, kad tai, kas nustatyta pirmame punkte, neturi poveikio reikalavimui vykdyti tuos galutinius teisingumo teismų sprendimus, kuriuose minėtas pensijos priedas pripažįstamas vyrams <...>“.
- 4 2020 m. lapkričio 10 d. DX pateikė prašymą pripažinti jam teisę į LGSS 60 straipsnyje numatytą su motinyste siejamą priedą. 2020 m. lapkričio 17 d. administraciniu sprendimu šis prašymas buvo atmestas.
- 5 DX pateikė ieškinį dėl šio administracinio sprendimo *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* (Vigo darbo bylų teismas Nr. 2), šis teismas 2021 m. vasario 15 d. sprendimu pripažino jo teisę į priedą. Teismas rėmėsi Sprendimu WA. Teismas nurodė, kad pripažintasis priedas skiriamas nuo 2020 m. rugpjūčio 10 d. (t. y. prieš tris mėnesius iki 2020 m. lapkričio 10 d. prašymo pagal nacionalinius teisės aktus). Kita vertus, teismas vertino, kad priteisti DX žalos atlyginimą nebuvo tikslinga, nes tai buvo norminė diskriminacija.
- 6 DX ir INSS pateikė apeliacinius skundus dėl šio sprendimo *Tribunal Superior de Justicia de Galicia* (Galisijos aukštesnysis teisingumo teismas) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Esminiai šalių argumentai pagrindinėje byloje

- 7 DX teigia, kad nepripažindamas vyrų teisės gauti minėtą priedą INSS diskriminuoja dėl lyties, ypač kai po to, kai buvo priimtas Sprendimas WA, jis nusprendė ir toliau teisę gauti šį priedą pripažinti tik moterims ir versti vyrus kreiptis į teismą. Pagal Direktyvą 79/7/EEB tai yra diskriminacija dėl lyties, kuri skiriasi nuo tos, kuri buvo konstatuota minėtame sprendime. Todėl DX prašo skirti su motinyste siejamą priedą nuo nuolatinio nedarbingumo pensijos skyrimo dienos, nes, jei jis būtų moteris, jis jau būtų informuotas apie savo teisę bei apie kompensaciją už teisės nebūti diskriminuojamam pažeidimą, kuri būtų atkuriamoji ir kartu atgrasomoji.
- 8 INSS nesutinka su DX reikalavimais, nes mano, kad jo veiksmai atitiko teisėtumo principą. Jis yra administracinis subjektas, neturintis teisinių ar reguliavimo įgaliojimų perkelti Direktyvą 79/17/EEB. Sprendime WA ne pripažįstama vyrų

teisė gauti su motinyste siejamą priedą, o tik konstatuojama, kad LGSS 60 straipsnis prieštarauja vienodo požiūrio principui ir dėl to pagal Direktyvos 79/7 5 straipsnį teisės nuostata turėtų būti panaikinta, bet nebūtinai turi būti pripažįstama vyrų teisė gauti šį priedą.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

Pirmasis prejudicinis klausimas

- 9 Esminis šioje byloje kylantis klausimas, nuo kurio priklauso atsakymas į tolesnius du kylančius klausimus, yra tas, ar priėmus Sprendimą WA Vidaus nuostatuose 1/2020 įtvirtinta INSS praktika, pagal kurią visada atsisakoma skirti ginčijamą priedą vyrams ir kuri juos verčia kreiptis į teismą, pagal Direktyvą 79/7/EEB turėtų būti laikoma šios direktyvos administraciniu pažeidimu, kuris skiriasi nuo norminio pažeidimo, konstatuoto minėtame sprendime, ir savaime reikštų diskriminaciją dėl lyties, prieštaraujančią šios direktyvos 4 ir 5 straipsniams.
- 10 *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* (Vigo darbo bylų teismas Nr. 2), kaip pirmosios instancijos, priimtame sprendime buvo teigiama, kad tai išimtinai norminis pažeidimas. Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad tai yra administracinis pažeidimas, kuris skiriasi nuo norminio, ir jis gali turėti įtakos priedo skyrimo įsigaliojimo dienai (antrasis prejudicinis klausimas) bei galimam DX žalos atlyginimui (trečiasis prejudicinis klausimas).

Antrasis prejudicinis klausimas

- 11 Jei būtų manoma, kad tai yra griežtai norminis pažeidimas, *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* (Vigo darbo bylų teismas Nr. 2) sprendimas dėl priedo ekonominių padarinių atsiradimo dienos (t. y. trys mėnesiai iki prašymo pateikimo dienos) klausimo būtų derinamas pagal nacionalinių teisės aktų nuostatas.
- 12 Kita vertus, jei būtų manoma, kad tai yra administracinis pažeidimas, kurį galima atskirti nuo norminio, kyla klausimas, ar sprendimas turi būti toks pat, ar, priešingai, (taikant teisę į Direktyvos 79/7 6 straipsnyje garantuojamą veiksmingą teisminę lygybės gynybą) priedo ekonominius padarinius reikėtų taikyti atgaline data, kai buvo priimtas Sprendimas WA (2019 m. gruodžio 12 d.) arba kai jis buvo paskelbtas (2020 m. vasario 17 d.), ar kai įvyko draudiminis įvykis, dėl kurio turi būti mokama nedarbingumo pensija.
- 13 Tai būtų galima pagrįsti dviem būdais.
- 14 Viena vertus, galėtų būti laikoma, kad trijų mėnesių termino taikymas atgaline data, atsižvelgiant į jo trumpą laikotarpį, palyginti su ilgesniais senaties terminais, nustatytais vidaus teisėje (penkerių metų senaties terminas nuolatinio nedarbingumo išmokų atveju), prieštarauja veiksmingumo principui, nes tai

apsunkina galimybę pareikšti ieškinius dėl Sąjungos teisės pažeidimo, todėl, taikant vidaus teisės aktų nuostatas dėl senaties termino (šiuo atveju penkerių metų senaties terminas), ekonominiai padariniai galėtų būti taikomi atgaline data nuo draudiminio įvykio dienos.

- 15 Kita vertus, būtų galima laikyti, kad pažeidimas apsiriboja ne tuo, kad DX atsisakyta skirti priedą, o tuo, jog nuo Sprendimo WA priėmimo dienos iki RDL 3/2021 įsigaliojimo (jis priimtas siekiant pritaikyti LGSS 60 straipsnį pagal šį sprendimą, tačiau nagrinėjamu atveju netaikomas *ratione temporis*) visi vyrų pareikšti reikalavimai buvo atmesti administraciniu būdu, todėl jie buvo priversti kreiptis į teismą. Jie taip pat nebuvo informuoti ir nebuvo pripažintos jų teisės, kurios jiems priklausytų, jei minėtas sprendimas būtų taikomas teisingai, o tai prieštarauja faktui, kad, kiek tai susiję su tuo pačiu priedu, pakeitimai *ex officio* buvo atlikti net priėmus RDL 3/2021. Taigi, jei būtų laikoma, kad administracinis pažeidimas kilo iš administracinės praktikos, įtvirtintos Vidaus nuostatuose 1/2020, priedo skyrimo įsigaliojimo data turėtų būti šio Teisingumo Teismo sprendimo data (reikėtų labiau patikslinti, ar tai yra data, kai jis buvo priimtas, ar jo paskelbimo data).

Trečiasis prejudicinis klausimas

- 16 *Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo* (Vigo darbo bylų teismas Nr. 2), kaip pirmojoje instancijoje, priimtame sprendime DX reikalavimas dėl žalos atlyginimo buvo atmestas. Teismas vertino, kad nebuvo padaryta atlygintinos žalos dėl lyčių lygybės principo pažeidimo, nes nebuvo pažeidimo, išskyrus tik norminį.
- 17 Kita vertus, jei laikoma, kad padarytas administracinis pažeidimas, kuris skiriasi nuo norminio, reikalavimo atlyginti žalą galutinis šaltinis būtų Sąjungos teisė (atsižvelgiant į teisės normas, kuriomis ji perkeliama į nacionalinę teisę). Tai sukeltų įvairių abejonių dėl teisės į Direktyvos 79/7/EEB 6 straipsnyje garantuojamą veiksmingą teisminę lygybės gynybą.
- 18 Viena vertus, tuo atveju, jei laikoma, kad ginčijamo priedo skyrimo įsigaliojimo data turi būti bent jau Sprendimo WA data, reikėtų nustatyti, ar Sąjungos teisės administracinis pažeidimas jau būtų visiškai atitaisytas, ar, priešingai, reikėtų nustatyti papildomą kompensaciją, kuri atlygintų materialinę ir neturtinę žalą ir kuri turėtų atgrasomąjį poveikį dėl tokio pažeidimo.
- 19 Kita vertus, bet kuriuo atveju reikėtų nustatyti, ar, siekiant užtikrinti Sąjungos teisės normų veiksmingumą, bylinėjimosi išlaidos ir atlyginimas advokatui už suteiktas paslaugas pirmojoje ir antrojoje instancijose turėtų būti įtraukti į žalos atlyginimo sąvoką. Kalbant apie šią sąvoką, tikslinga paaiškinti, kad pagal nacionalinę teisę INSS niekada negalėtų būti įpareigotas sumokėti bylinėjimosi išlaidas ir atlyginimą advokatui už suteiktas paslaugas, nes Ispanijos darbo bylų procesas yra nemokamas visoms bylos proceso šalims. Tik išimtinio LRJS 97 straipsnio 3 dalyje numatyto sankcijos už nesąžiningumą ar neapdairumą taikymo atveju bylinėjimosi išlaidos ir atlyginimas už advokato suteiktas

paslaugas skiriami kaip papildoma poveikio priemonė, tačiau taip yra tik tuo atveju, jei pralaimėjusi šalis yra įmonė, todėl INSS galėtų būti skirta sankcija už nesąžiningumą ar neapdairumą, bet net ir šiuo išimtiniu atveju jis nebūtų įpareigotas sumokėti bylinėjimosi išlaidas ir atlyginimą už advokato suteiktas paslaugas.

DARBINIS VERTINMAS